
არქივიდან

ნონა კუპრეიშვილი
(საქართველო, თბილისი)

მირიან აბულაძე – განსაკუთრებული ბიოგრაფიის ლიტერატორი

გასული საუკუნის 70-იან წლებში ქართული სიმბოლიზმის ისტორიით დაინტერესებულ მკითხველს შეეძლო წაეკითხა ერთი მეტად მნიშვნელოვანი გამოკვლევა „ლიტერატურულ მიმდინარეობათა ისტორიიდან მეოცე საუკუნის ქართულ მწერლობაში“, რომლის ავტორია მკვლევარი, ლიტერატურათმცოდნე მირიან აბულაძე. არაერთი მიზეზის გამო ამ ნაშრომს დღესაც არ დაუკარგავს აქტუალობა. პირველ ყოვლისა, იგი ბუნებრივად იკითხება

დროის იმ კონტექსტში, რომელსაც, ილია გინზბურგის დეფინიციას თუ გამოვიყენებთ, „კულტურის ხელახლა აღმოჩენა“ შეიძლება ვუნოდოთ და რაც ქართული მოდერნიზმის ლიტერატურულ ტრადიციასთან რეკონვერსია-მიბრუნებაში გამოიხატა. გარდა ამისა, ნაშრომის ავტორი წარმოგვიდგება, როგორც პროფესიონალი მკვლევარი, რომელიც სიღრმისეულად ეცნობა მასალას და ახდენს მის სათანადო ინტერპრეტაციას.

მირიან აბულაძის დასახელებული ნაშრომი არა იმდენად ქრონოლოგიურად, რამდენადაც მსოფლმხედველობრივად ემთხვევა ე.წ. პოსტსტალინურ ხანას, ანუ 50-60-იანი წლების მიჯნას, რომელიც დღეისათვის საბჭოთა ლიტერატურული ველის მონოლითურობის რღვევის დასაწყისადაა მიჩნეული. სიმონ ჩიქოვანის ჟურნალ „მნათობის“ გარშემო შექმნილი ატმოსფერო, რუსეთიდან ახალდაბრუნებული გურამ ასათიანის ახალი „მგზავრის წერილები“ – „1 დიალოგი ვრცელი რემარკებით“ (1957), მიხეილ ქვლივიძის პოეტური კრებულისთვის წამძღვარებული გურამ კანკავას წინასიტყვაობა (1956), მიხეილ კვესელავას „ფაუსტური პარადიგმები“ (1961) – ბოლშევიკების მიერ შეჩვენებული „ფაუსტური კულტურის“ აღდგენის სრულიად უნიკალური მცდელობით, რევაზ თვარაძის „მთლიანი საქართველოს მესიტყვე“

(1969), ოთარ ჯინორიას „მოდერნიზმის არსი და ღირებულება თომას მანის შემოქმედებაში „დოქტორ ფაუსტუსის“ მიხედვით“ (1971) – ის სერიოზული განაცხადი აღმორჩნდა, რომელსაც წლების შემდეგ უნდა მოჰყოლოდა, და მოჰყვა კიდეც, არა მარტო საზოგადოების ტრავმული ცნობიერების გამთლიანების შეუქცევადი პროცესის აქტივიზება, არამედ ლიტერატურის დეიდეოლოგიზაცია, მისი ანტილიტერატურისგან გამიჯვნა. ყოველივე ამის გამო ადვილი შესაძლებელია მირიან აბულაძის აღნიშნული ნაშრომი რამდენიმე წლით ადრეც ყოფილიყო დაწერილი, ასე ვთქვათ, ახალ სამოციანელთა პირველივე ტალღაზე, თუმცა საამისოდ სერიოზული ხელისშემშლელი გარემოება არსებობდა. ჩვენი ავტორი, როგორც ამას მისი გარდაცვალების შემდეგ ვაჟიშვილის, დავით აბულაძის, მიერ გამოცემული ლექსების მეორე კრებულის წინასიტყვაობაში თეიმურაზ დოიაშვილი განმარტავს, „განსაკუთრებული ბიოგრაფიის კაცი“ აღმორჩნდა და ეს განსაკუთრებულობა მხოლოდ პოეტური ენის თავისთავადობასთან არ ყოფილა დაკავშირებული. 1946 წლის დეკემბერში ახალგაზრდების მცირე ჯგუფის თავყრილობაზე პროფ. აკაკი ურუშაძის ოცდასამი წლის ასპირანტი-მა, მირიან აბულაძემ, წაიკითხა ლექსი, რომლის შინაარსმაც ისე დააფრთხო ერთი თანამეინახე ქალიშვილი (მომავალში ცნობილი ისტორიკოსი), რომ მან ამის შესახებ უშიშროების კომიტეტს აცნობა. უცნობი მელექსე დააპატიმრეს და 10 წლით პატიმრობა მიუსაჯეს (1 წელი – ორთაჭალის ციხეში, 4 წელი – კატორღა, შემდეგ კი ე.წ. მიმაგრება კრასნოიარსკის მხარის სოფელ რაზდოლნაიაში).

დავით აბულაძესთან საუბრის შედეგად გაირკვა კიდეც რამდენიმე მნიშვნელოვანი დეტალი: გადასახლებაში ყოფნის დროს პოლიტიკური პატიმარი აბულაძე ქორწინდება აშშ-დან სამშობლოში, ლიტვაში, დაბრუნებულ და ამის გამო უკვე გასაბჭო-ებული ლიტვიდან თავის დიდ ოჯახთან ერთად გადასახლებულ გენია (გენოვაიტე) აუგატიტეზე. 1956 წლის გაზაფხულზე, როდესაც მირიან აბულაძემ მიიღო სამშობლოში დაბრუნების უფლება, რაც, ცხადია, ბელადის გარდაცვალებასთან დაკავშირებული საყოველთაო ამინისტიის ფარგლებში ხორციელდებოდა, მის მეუღლეს აეკრძალა საცხოვრებლად თბილისში გადასვლა, რადგან ბანაკის ხელმძღვანელობის მიერ წინასწარ გაწერილი გეგმის მიხედვით, იგი ლიტვაში ოჯახის სხვა წევრებთან ერთად მოგვიანებით უნდა დაბრუნებულიყო. სწორედ ამის გამო მამა იძულებული გახდა თავისი მცირეწლოვანი გოგონა, 1952 წელს დაბადებული ნანა (რეგინა), თბილისში დედის გარეშე ჩამოეყვანა. სწორედ აქ ჩნდება გიორგი ლეონიძის სახელი, რომელმაც, როგორც აბულაძეების ახლო ნათესავმა, აღნიშნულ სიტუაციაში დედა-შვილის დაკავშირება და ოჯახის გამთლიანება ითავა. მან თხოვნით მიმართა საბჭოეთის ერთ-ერთ ყველაზე ავტორიტეტულ და ხელისუფლებასთან დაახლოებულ მწერალ მიხეილ შოლოხოვს, რომელმაც უმაღლეს სამთავრობო პირებთან საკუთარი არხებით შეძლო დაკავშირება და გენია აუგატიტე-აბულაძისთვის საცხოვრებელი პუნქტის დასახელების შეცვლა. ასე რომ, 1956 წელს დედა, რომელსაც ქალაქიდან 5 წლის გაუსვლელი ბრძანება აჰკიდეს, მონატრებულ ქმარ-შვილს დაუბრუნდა. დავინტერესდით, როგორ აღიქვა სტალინურ ბანაკებგამოვლილმა ცოლ-ქმარმა იმავე წლის მარტში თბილისში პროსტალინური მიტინგების გამო დატრიალებული ტრაგედია. როგორც მოსალოდნელი იყო, თურმე უარყოფითად, რამაც ამ მოვლენასთან დაკავშირებული გურამ რჩეულიშვილისე-

ული შეფასება გამახსენა: „რა ამპარტავანი ვართ ერთი მუჭა თავისუფლებისმოყვარე ვართ, რომელმაც არ იცის, სად არის თავისუფლება“. 1959 წელს სიმონ ჩიქოვანის რედაქტორობით იბეჭდება მირიან აბულაძის მცირე მოცულობის ლექსთა კრებული „აპრილის ხმები“, რაც, თუ გავითვალისწინებთ მაშინდელ ლიტერატურულ წრეებში სიმონ ჩიქოვანის ავტორიტეტს, პრაქტიკულად მისი პოეტური ნიჭის აღიარებას ნიშნავდა. თავად ავტორი მოკრძალებით, თუმცა სრულიად არაორაზროვნად განსაზღვრავდა საკუთარი პოეტური შთაგონების იმპულსს:

...ვით თაკარაში მავალმა მგზავრმა,
ისე ვიარო არ მინდა ჩერო,
ოღონდ კი ლექსი, როგორც გავაზმა,
ხოხობის დარად ნამოვაფრინო.
მეხის ქუხილით ზეცა გაიპოს –
მე მხოლოდ სიტყვით დავიფერფლები.
გაუშვი, გული პატარა იყოს,
მხოლოდ ქარიშხლის იყოს ლექსები.
(აბულაძე 1997: 10)

სწორედ ამ პერიოდში მირიან აბულაძე, ამჟამად უკვე როგორც ლიტერატურის ინსტიტუტის თანამშრომელი (1957 წელს იგი აქ სამუშაოდ ინსტიტუტის ახლადდანიშნულმა დირექტორმა პოეტმა-აკადემიკოსმა გიორგი ლეონიძემ მიიწვია), სამეცნიერო კვლევის საგნად ირჩევს ტიცციან ტაბიძის შემოქმედებას, რასაც ეძღვნება კიდევ 1961 წელს გამოცემული მისი პირველი სამეცნიერო ნაშრომი „ტიციან ტაბიძის პოეზია“, რომელიც იმავდროულად მკითხველ საზოგადოებაში დიდი ინტერესის აღმძვრელი ამ კონკრეტული პოეტის, ტიცციან ტაბიძის, მონოგრაფიული შესწავლის პირველი ცდაც აღმოჩნდა.

სულ რაღაც 5-6-ოდე წლის წინ რეაბილიტირებული პოეტის შემოქმედებით დაინტერესება, ცხადია, გარკვეულ ინფორმაციას იძლეოდა ახალგაზრდა მეცნიერზე, ავლენდა არა მხოლოდ კვლევის მიმართულებას, არამედ მსოფლმხედველობასაც. არჩეული თემატიკით უცნაური თვითმარგინალიზაცია ხდებოდა, რადგან მირიან აბულაძე ძალაუნებურად უცხო, ე.ი. მტრული, არასაბჭოური ცოდნის მფლობელ იმ ახალგაზრდა ლიტერატორთა თუ მეცნიერთა რიცხვს უერთდებოდა, რომელთა კარიერულ აღმასვლას, საუკეთესო შემთხვევაში, ოფიციალური ხელს არანაირად არ შეუწყობდა. ბოლშევიზმის მმართველ პოლიტიკურ ძალად ჩამოყალიბებასთან ერთად XX საუკუნის 20-იან წლებში მომხდარი კულტურული წყვეტის, როგორც შემდგარი ფაქტის, აღიარება ნიშნავდა უახლესი წარსულის ისტორიის კუპიურების გარეშე მიღება-გაზიარებას, ლიტერატურისთვის თავსმოხვეული მომაკვდინებელი სოცრეალისტური რეალიზმის პროექტის თუნდაც ჩუმ გაპროტესტებას (გადასახლებაში ნამყოფი კაცისთვის საშიშროებას მოკლებული არც ეს იყო), საკუთარი ქვეყნის გულშემატკივრობას და, ბოლოს და ბოლოს, პოეტური გემოვნების ქონას. სხვათა შორის, მოგვიანებით თვით მირიან აბულაძის, როგორც პოეტის, მიერ მიღებული გადაწყვეტილება, აღარ გამოექვეყნებინა საკუთარი ლექსები, იშვიათად და ისიც

მხოლოდ თავისთვის ეწერა, შესაძლოა, იმანაც განაპირობა, რომ მას პიროვნულად არ შეეძლო ოფციოზის გარშემო მუდმივად მოფუსფუსეთა მიერ დანერგილი სერვილიზმის იმ ატმოსფეროს მიღება, სადაც ლექსის წერა მავანთათვის „სარფიან საქმედაც“ კი იყო მიჩნეული. თუმცა არსებობს სხვა ვერსიაც. აი, რას წერს ამის შესახებ თეიმურაზ დოიაშვილი: „თავის დროზე მირიან აბულაძემ სტოიკურად გადაიტანა ბედის უმძიმესი დარტყმა – მისი მამულიშვილური გულმხურვალება ჩრდილოეთის სუსხმა ვერ გაანელა; მაგრამ როდესაც ყოველივე ამის შემდეგ ე. წ. „ყინულის ლღობისა და დათბობის“ ხანა მორიგი ბლევზი აღმოჩნდა, მისთვის პოეზიისაკენ მიმავალი გზა შინაგანად გადაიკეტა...“ (დოიაშვილი 1997: 4). ორივე შემთხვევაში (ამ ვერსიებს შორის კი დიდი განხვავება არც არის) ჩანს ახალგაზრდული მაქსიმალიზმი, დღეს ასე გაიშვიათებული პრინციპულობა, რომელიც, როგორც აღნიშნავს მირიან აბულაძის უახლოესი მეგობარი პროფესორი მიხეილ ქავთარია, მ. აბულაძისეული ორგანული აღმოჩნდა და ამიტომაც ასაკობრივ ცვლილებასთან ერთად არც განელებულა და არც რაიმე მიმიკრია განუცდია. „გული ელტვის ლაგამდახრულ ქარიშხლებს, / მე ანდერძი ძველი შემომრჩენია...“.

როგორც ჩანს, კვლევითი მუშაობა „ცისფერყანწელთა“ საარქივო და ძველ პერიოდულ პრესაში გაბნეულ მასალაზე ჩაფიქრებული იყო, როგორც ქართული სიმბოლიზმის ერთგვარი რეაბილიტაციის, მისი თეორიული და პრაქტიკული რეპრეზენტაციების, ამ ლიტერატურული მიმდინარეობის გენეზისის (მაშინ, თვით 70-იანი წლების დასასრულამდე, ჯერ კიდევ გაისმოდა ხმები ქართული სიმბოლიზმის არსებობის უსაფუძვლობის შესახებ ან მისი „ვეროპული მოდერნიზმის ეპიგონალურ დანამატად ან პერიფერიულ სფეროდ“ წარმოდგენის შესახებ – ნ.კ.) პრობლემატურ საკითხებზე დაფიქრების, მათი დროის ახალ კონტექსტში სწორად გააზრების კიდევ ერთი საშუალება. სიღრმისეული კვლევა (მირიან აბულაძეს კი სხვაგვარად მუშაობა არც შეეძლო – ნ.კ.) მოწოდებული იყო უშუალოდ ტექსტებიდან დამონმებულ მრავალ საილუსტრაციო მაგალითზე დაყრდნობით, ანუ კონკრეტიკის დონეზე დაესაბუთებინა ქართული მწერლობის წინაშე „ცისფერყანწელთა“ ლიტერატურული ორდენის მიერ განეული ღვანლის მასშტაბურობა. მით უმეტეს, რომ იმდროინდელი მოაზროვნე ახალგაზრდა ლიტერატორებისთვის გურამ ასათიანის ამგვარი შეგონება უკვე გარკვეულ სულიერ ორიენტირად იყო ქცეული: „დროა, ერთხელ და სამუდამოდ იქნას აღიარებული, რომ XX საუკუნის დასაწყისში ქართულ პოეზიაში მოხდა გადატრიალება, რომლის შედეგადაც იგი აყვანილ იქნა განვითარების ახალ საფეხურზე... მაგრამ ჩვენს კრიტიკულ აზროვნებაში ეს გარემოება არ არის ბოლომდე გათვალისწინებული და, მით უმეტეს, დაზუსტებული. ჩვენს პოეტებს და, პირველ რიგში, ახალგაზრდებს მოუწოდებენ წერონ ისე, როგორც მათი პაპის პაპები, თითქოს ქართულ პოეტურ ხელოვნებაში არაფერი შეცვლილიყოს...“ (ასათიანი 1957: 393). ნაშრომში დამონმებული ლიტერატურის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ (შარლ ბოდლერის „სამოთხის ძიება“ – 1908, ჟან კარეს „არტურ რემბოს ცხოვრება და თავგადასავალი“ – 1914, დიმიტრი მერეჟკოვსკის წერილი „დეკადენტობა და საზოგადოებრიობა“ ჟურნალ „Весы“-და – 1906, ფრანც შილერის „ახალი დროის დასავლეთ ევროპული ლიტერატურის ისტორია“ – 1937, ვ. ასმუსის „რუსული

სიმბოლიზმის ფილოსოფია და ესთეტიკა“ – 1937, ელისის „რუსი სიმბოლისტები“ –1910, ვლადიმირ სოლოვიოვის „XX საუკუნის რუსული პოეზიის ანთოლოგია“ –1925 და სხვ.), იგრძნობა, რომ ახალგაზრდა მკვლევარს ნაცადი ხელიც და მდიდარი ბიბლიოთეკის მფლობელიც წარმართავდა. მართლაც აღმოჩნდა, რომ მას გარკვეულ დახმარებას უწევდა მაშინდელი ლიტერატურული მეტრი სიმონ ჩიქოვანი და მისივე თანატოლი, ტიციან ტაბიძის ქალიშვილი ნიტა ტაბიძე, რომელთანაც მეგობრული ურთიერთობა მირიან აბულაძემ ბოლომდე შეინარჩუნა.

ყოველივე ეს სულაც არ გამორიცხავდა კონიუქტურისთვის ანგარიშის გაუნეწვლობას. პირიქით. თუ გინდოდა საფუძვლიანად გაგეანალიზებინა ტიციანის პოეტიკური ნოვაციები თუ ვერსიფიკატორული ძიებები, გაგეკეთებინა სრულიად მართებული აქცენტი მისი პოეზიის ანტიმისტიციზმსა და პირველივე საპროგრამო წერილებში გამჟღავნებულ მეტად საგულისხმო ნაციონალურ ნარატივზე (რომელიც მიცკევიჩის ცნობილი მოსაზრების პერიფრაზს თუ მივმართავთ, შემდეგნაირად ხსნის ამ შეუსაბამობას: „ქართული სიმბოლიზმის ცისფერ ყვავილს ღერო წითელი ჰქონდა“), რაც „წმინდა ხელოვნებისთვის“, მაშასადამე, ევროპული სიმბოლიზმისთვის (განსხვავებით რუსულისგან) სრულიად უცხო იყო, მიგეცა ზუსტი და დახვეწილი ინტერპრეტაციები ქართული მესიანისტური იდეებით შთაგონებული ისეთი ლექსებისთვის, როგორიცაა „ორი აპრილი“, „ორპირის სეზონი“, „ქალდეას მზე“, „ღვდელი და ანგელოზი“ და ბოლოს დაგესრულებინა მრავალმხრივ გამორჩეული „ცხენი ანგელოზით“, ისიც უნდა დაგეშვა, რომ ტიციანის მეტამორფოზა „დეკადენტურ-სიმბოლისტური სკოლიდან თავდახსნილ“ და „სოციალისტური სინამდვილის მგზნებარე მომღერლად“ გარდასახვის პროცესად წარმოგედგინა (ერთ ადგილას ისიც კი წერია: მარქსიზმში სათანადოდ ვერ ერკვეოდა და მაშინ ეს მისთვის გაუგებარი დარჩაო...). მოგვიანებით აქ გაბნეული ფილოლოგიური მიგნებები და აღმოჩენები უკვე კონიუქტურული ლაფსუსებისგან დაწმენდილად ჩნდება 1977 წელს გამოცემულ უფრო ვრცელ ნაშრომში ლიტერატურულ მიმდინარეობათა შესახებ, რომელშიც სიმბოლიზმის თეორიულ საფუძვლებსა და თვით „ცისფერყანწელთა“ რეალური ღვანლის შესახებ მსჯელობას მოსდევს ამ ლიტერატურული ორდენის იდეურ-ორ-განიზაციულ კრიზისთან დაკავშირებული პერიპეტიების აღწერა, რომელიც საკმაოდ ნათელ წარმოდგენას გვიქმნის დროზე, რომელსაც „ხუმრობა არ უყვარდა“. 1977 წლით დათარიღებული ნაშრომის თემა ვალერიან გაფრინდაშვილის პოეტურ-ესეისტური სამყაროა. გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ ასეთი სკურპულოზური ანალიზითა და დედისტანცირების პრინციპით მისვლა საკმაოდ დისტანცირებულ პოეტურ ტრადიციასთან არა მარტო ცოდნას, არამედ ინტუიციასაც საჭიროებს. თვალმიდევნებელია ვალერიან გაფრინდაშვილის, როგორც „ცისფერყანწელთა“ შორის ყველაზე ორთოდოქსი სიმბოლისტი პოეტის მიერ რეალობის მისტიფიცირების შთამბეჭდავი პროცესი, რომელიც თავისი შინაარსით რუსი სიმბოლისტი პოეტის, ვიაჩესლავ ივანოვის, ცნობილი მონოდების „რეალურიდან უფრო რეალურისკენ!“ მხატვრული რეალიზაციაცაა. მირიან აბულაძე დაკვირვებით ფურცლავს გაფრინდაშვილის ცნობილ პოეტურ კრებულს „დაისები“, რათა მკითხველი ქართული პოეზიისთვის ამ უჩვეულო ლექსების ციკლით სიმბოლისტურ ირაციონალიზმსა და მისტიურ ხილვებს აზიაროს: „დაისებში“ მოთავსებული თით-

ქმის ყველა ლექსი წარმოადგენს ერთი თემის, ერთი პოეტური განწყობილების სხვადასხვა მხატვრულ ვარიაციას. ერთსა და იმავე ლექსში მეტ-ნაკლები ინტენსივობით ერთდროულად მოცემულია სხვადასხვა მოტივი (სატრფიალო, ურბანისტული, ბოჰემური არტიზიმის, თვითმკვლელობის, დაღუპვის აუცილებლობის, სიმახინჯის მშვენიერების და სხვ.), რომლებიც დასახელებულ მხატვრულ ქმნილებას პოეტური ამაღლამის, და არა მხატვრული გამის, ელფერს აძლევს...“ (აბულაძე 1977:25).

არავითარი გადაჭარბებული შეფასებები, არავითარი პანეგირიკი. ჩვენ წინაშეა ღრმა და ობიექტური სამეცნიერო კვლევის თვალსაჩინო ნიმუში, რომელიც მრავალგანზომილებიანია, ხსნის არაერთ სააზროვნო შრეს და, ამასთან, საინტერსოდ იკითხება. ნიმუშად შეგვიძლია ავიღოთ ამავე ნაშრომში მოცემული ქართული მოდერნისტული პრესის განხილვის აბულაძისეული სტილი. მაგ. ჟურნალ „შვილდოსანში“ (1920, N1) დაბეჭდილი ტიცციან ტაბიძის წერილი „დაისრული სებასტიანე“, რომლის მიმართ საყურადღებო შენიშვნებია გამოთქმული, და განსაკუთრებით ვალერიან გაფრინდაშვილის „რიტმა და ასონანსი“, რომელშიც მეტად ორიგინალურად დეტერმინირებული რითმის ბუნება იმთავითვე ზუსტადაა შემჩნეული და შეფასებულიც. აი, რას წერს მირიან აბულაძე: „ვალერიან გაფრინდაშვილის აზრით, რითმა ეს არ არის მხოლოდ პოეტიკური კატეგორია, არამედ იგი უმეტეს შემთხვევაში პოეტური სახეა...იგი ხან მორალური, ხან კი ესთეტიკური კატეგორიის სახით წარდგება ხოლმე ლექსში... ვალერიან გაფრინდაშვილი რითმების ასეთ ფიქსირებულ კატეგორიას გვთავაზობს: „ნესტიანი რითმა“ (ტიციან ტაბიძესთან), „უსულო და მექანიკური რითმა“ (შალვა კარმელთან), „მედგარი რითმა“ (რაჟდენ გვეტაძესთან), ...„ფაიფურის და გიშრის რითმა“, ასე გასინჯეთ, „სურნელი რითმაც“, ყოფილა „რიტმა აივანიც“, „რიტმა-ეშაფოტიც“ და სხვ. (აბულაძე 1977:89).

1975 წელს გარდაიცვალა კონსტანტინე გამსახურდია. დადგა მისი დიდი სულიერი მემკვიდრეობის ფუნდამენტური შეფასების დრო. მირიან აბულაძე 1976 წელს უკვე აქვეყნებს მწერლისადმი მიძღვნილი მონოგრაფიის პირველ ნაკვეთს, რომელშიც ადრინდელი ნოველები, რომანები „მთვარის მოტაცება“, „ვაზის ყვავილობა“ და ესეისტურ-პუბლიცისტური წერილებია განხილული. ცხადია, არაფერია თქმული ჯერ კიდევ ტაბუირებულ „დიონისოს ღიმილზე“. სამაგიეროდ, მკვლევრისთვის დაწესებული ეს აკრძალვა ერთგვარად კომპენსირებულია სწორედ ესეისტურ-პუბლიცისტურ წერილებზე საუბრის დროს. აი, სად აძლევს თავს უფლებას მირიან აბულაძე კონსტანტინე გამსახურდიას კვალდაკვალ ისაუბროს დიდი მსოფლიო ლიტერატურის შესახებ, წარმოაჩინოს თავისი დამოკიდებულება მისდამი და, ამასთან, გამოავლინოს ბრწყინვალე ერუდიცია, რომელიც ასეთი ტიპის მსჯელობებს მეტ დამაჯერებლობას სძენს. ნაშრომი დაწყებული უნდა იყოს მწერლის სიცოცხლეშივე, რადგან ის პოლემიკური ტონი (მაგ. „ვერ დავეთანხმები პატივცემულ მწერალს“, „მიმაჩნია, რომ სადავოა“ და სხვ.), ასე ვთქვათ, „თანასწორის პოზიციიდან“ პოლემიზირება თუ არა, ღირსეული ოპონირება იმხანად თითქმის გაკერპებულ მწერალთან, რომელიც მოსწონდა ეს მავანს თუ არა, განასახიერებდა პოლიტიკასა და ხელოვნებაში ნაძალადეგად შეწყვეტილი ევროპეიზირების კურსს და მის პროდუქტს, ქართულ მოდერნისტულ კულტურას. იქნება ეს მოსაზრებები

კრიტიკის როლის (წერილში „კრიტიკა და შემოქმედება“, 1922), იმპრესიონიზმისა და სიმბოლიზმის დეტერმინირების („იმპრესიონიზმი და ექსპრესიონიზმი“, 1922), ბენო ერდმანისა და ფიოდორ დოსტოევსკის ორიგინალური პორტრეტების შესახებ. დოსტოევსკისადმი მიძღვნილი გამსახურდიასეული წერილის აი, რომელმა მონაკვეთმა მიიქცია მკვლევრის ყურადღება: „დოსტოევსკი საინტერესოა არა როგორც რომანსიე, ...არც თუ დოსტოევსკი სტილისტი. იგი ბლუკუნა გენიოსი იყო შექსპირთან და დანტესთან შედარებით. არც თუ დოსტოევსკი ჟურნალისტი, დილექტანტურად გადამჭრელი დიდი კულტურულ-ფილოსოფიური პრობლემებისა, არამედ დოსტოევსკი – კოსმიური პრობლემების წარმომსახველი, დოსტოევსკი – რელიგიური გენიოსი, დოსტოევსკი – მისანი და მენცარი...“ (აბულაძე 1977: 143).

განიხილავს რა ამგვარ მოსაზრებას „სადავო დებულებებისა და ჰიპოთეზური მოსაზრებების“ ჭრილში და იქვე იხსენებს რა ტოლსტოის შექსპირთან ანომალიურ შეუთავსებლობას, რომელიც ლიტერატორთა თაობებისთვის გართობის საგანი იყო, მ. აბულაძე, ვფიქრობ, მართებულად ხსნის გამსახურდიას რადიკალიზმს: „...არ მოსწონს ის (დოსტოევსკი –ნ.კ.), რომ ეს ყოფილი პეტრაშევსკელი მემამოხე თავისი სიცოცხლის დასასრულს მონარქიზმს, პანსლავიზმსა და პანქრისტიანიზმს ქადაგებდა...“ (აბულაძე 1977: 144). როგორც იტყვიან, კომენტარი ზედმეტია. ისედაც გასაგებია, რა არის მიჩნეული კრიტიკრიუმად ევროპელთათვის რამდენადმე ცალმხრივად აღქმული XIX საუკუნის დიდი რუსული ლიტერატურის შეფასების დროს.

გასული საუკუნის 70-80-იანი წლები (მ. აბულაძე 1987 წელს გარდაიცვალა) მომავალი დიდი ცვლილებების მაპროვოცირებელი ხანა იყო თავისი ფასდაუდებელი გარღვევებითა და საბედისწერო შეცდომებით. თუმცა შუქი გვირაბის ბოლოს, რომელსაც საზოგადოების მღვიძარე ნაწილი ხედავდა, ისეთი სულიერი კონსტიტუციის მქონე ადამიანებისთვის, როგორიც მირიან აბულაძე იყო, ბევრს ნიშნავდა:

...და ბოლოს აღვდგ ვით გილგამეში,
დასიცხულ სიტყვებს სცრიდნენ ბაგენი:
მე გავიღვიძე დიდ შუადღეში,
საკუთარ სულში როს მივაგენი.

სწორედ ამ პერიოდში ინტენსიურად იკრიბებოდნენ ყოფილი პოლიტპატიმრები, ანუ როგორც ისინი თავიანთ თავს უწოდებდნენ, „კატორჟნიკები“ (ჭაბუა ამირეჯიბი, ამირან მორჩილაძე, დავით კვიციანიშვილი, დავით ნიკოლაძე და სხვ.), რომელთა შორის მირიან აბულაძის რეკომენდაციით ხშირად იმყოფებოდა მაშინ სრულიად ახალგაზრდა ნიჭიერი ლიტერატორი თეიმურაზ დოიაშვილი. ვუყურებდი რა ამ მრავალტანჯული ადამიანების ურთიერთობას, ერთი აზრი მეზადებოდაო, – იხსენებს თეიმურაზ დოიაშვილი, – ნუთუ მაინცდამაინც დიდი უბედურება უნდა გადავიტანოთ, რომ ასე გვიყვარდეს ერთმანეთით. თითქმის ყველა მათგანს (ომისშემდგომ წლებში კი, როგორც ვიცით, თითქმის 600-მდე კაცი იქნა გადასახლებული, რომელთაგან მხოლოდ 40 დაბრუნდა) ახასიათებდა სულიერი გაუტყეხლობა, სიცოცხლის სიყვარული და სიტყვაძვირობა. თეიმურაზ დოიაშვილი და პროფ. მიხეილ ქავ-

თარიაც ერთხმად ადასტურებენ, რომ „იქაურ“ ამბებზე მირიან აბულაძე არასოდეს საუბრობდა. მხოლოდ ესაა, თოვლი ძალიან არ უყვარდა... აშკარად ეტყობოდა, რომ მისი მოსვლა უსიამოვნო მოგონებებს აღუძრავდა და სულს უფორიაქებდა. ჩვენი უპირველესი ინტერესის საგანიც და ურთიერთობის საფუძველიც ლიტერატურა იყო. და, მართლაც, როდესაც ეცნობი მირიან აბულაძის სამეცნიერი ნაშრომებს, ადვილად წარმოიდგენ, როგორი მოსაუბრე უნდა ყოფილიყო ის, როგორი ლექტორი და რამდენი სიხარულის მოტანა შეეძლო მას მაძიებელი სულის ადამიანებისთვის.

დამონეშვანი:

აბულაძე 1959: აბულაძე, მ. *აპრილის ხმები*. თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა მწერალი“, 1959.

აბულაძე 1961: აბულაძე, მ. *ტიციან ტაბიძის პოეზია*. თბილისი: მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, 1961.

აბულაძე 1976: აბულაძე, მ. *კონსტანტინე გამსახურდია*. თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1976.

აბულაძე 1977: აბულაძე, მ. *ლიტერატურულ მიმდინარეობათა ისტორიიდან მეოცე საუკუნის ქართულ მწერლობაში*. თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1977.

აბულაძე 1997: აბულაძე, მ. *მტკვარი კიდევ ჩაატარებს ტივებს*. თბილისი: 1997.

ავალიანი 2014: ავალიანი, ლ. „ცისფერყანწელები“. *ლიტერატურული ძიებანი*. XXV. თბილისი: 2014,

ბრეგაძე 2013: ბრეგაძე, ე. კ. *ქართული მოდერნიზმი*. თბილისი: გამომცემლობა „მერიდიანი“, 2013.

სიგუა 2008: სიგუა, ს. *მოდერნიზმი*. თბილისი: გამომცემლობა „მწერლის გაზეთი“, 2008.

პაიჭაძე 2018: პაიჭაძე, თ. *მოდერნიზმი და ქართული ლიტერატურა*. თბილისი: თსუ გამომცემლობა, 2018.

Nona Kupreishvili

(Georgia, Tbilisi)

Mirian Abuladze – a Writer With a Peculiar Biography

Summary

Key words: Mirian Abuladze, political repressions, “April Voices”, scholarly articles.

The peculiarity of Mirian Abuladze’s biography, one of the representatives of the generation of the sixties of the twentieth century, the poet and scholar lies primarily in the fact that he was the victim of repressions carried out against him. In 1947, he was arrested on a denunciation for the poem containing anti-Soviet sentiment. Only in 1956, he managed to return to his hometown. To M. Abuladze’s credit it must be said that the years spent in imprisonment did not break his spirit. The evidence of this is his collection of poems “April Voices” (1959) and scholarly research performed at the highest professional level: “Titian Tabidze’s Poetry” (1981), “Konstantin Gamsakhurdia” (1971) and “From the history of literary trends in twentieth-century Georgian literature” (1971).

These works performed at a highly professional level, and especially the study of literary trends, remain relevant to this day.